

Договорима лидера три главне, владајуће, политичке партије на овим просторима - СНСД из Републике Српске и СДА и ХДЗ из Федерације БиХ - започетих крајем новембра у Пруд у крају Оџака и касније настављеним у Бањој Луци и Мостару, у Босни и Херцеговини је званично отворен процес уставних реформи. Циљ овог доста сложеног, политички деликатног и одговорног посла је да се Дејтонски устав (његов Анекс IV – Устав БиХ) целовито размотри и редефинише, како би се уклонило све што је у њему превазиђено и представља кочницу даљем економском и демократском развоју земље.

После 13 година релативно успешне примене Дејтонског мировног споразума и уставних решења која су у њему пројектована, Босна и Херцеговина је успела да се у правно-организационом и економском смислу консолидује, али не на начин и у облику који би задовољио њене грађане. Друга битна карактеристика овог периода је да политички чиниоци и органи власти у Босни и Херцеговини нису успели да уклоне, или бар премосте, дубоке поделе – етничке и политичке – настале као последице рата. Шта више, сматра се да су те поделе у међувремену продубљене и да је сада јаз дубљи и шири него што је био.

Зашто уставне промене?

Прошле године, како је познато, Председништво и Парламентарна скупштина БиХ прихватили су (убрзо и потписали) Споразум о стабилизацији и придруживању Европској унији. Тиме су преузели и обавезе прилагођавања свог законодавства, државне и јавне управе према стандардима ЕУ. Познато је такође да је Венецијанска комисија, након темељне анализе постојећег устројства и деловања законодавне и извршне власти у БиХ, изнела многе примедбе и указала на могућа решења. Главне примедбе односиле су се на превелик број општина и кантона у Федерацији БиХ, као и неадекватну структуру институција јавне управе у том ентитету.

Будући да је Босна и Херцеговина мултиетничка земља са два ентитета и три конститутивна народа, који треба да су равноправни на целој територији, Венецијанска

комисија казује и на нужност да се у уставе БиХ и ентитета уграде све важније одредбе о људским правима. Онако како су оне формулисане у документима међународне заједнице.

Ово су само неки од важнијих разлога зашто Дејтонски устав, односно Анекс IV Дејтонског оквирног споразума, треба да иде „на дораду“. На потребу редефинисања Устава БиХ упућује и околност да је он у протеклих 13 година обавезујућим одлукама високог представника у БиХ – ОХР - у значајној мери изгубио своје изворне функције. Много шта је у међувремену измењено и наметнуто. Аналитичари процењују да су више од половине свих закона и одлука битних за функционисање Босне и Херцеговине као државе наметнули високи представници. То значи да такви акти, са снагом закона, нису прошли кроз нормалну демократску процедуру у парламенту и регуларно усвојени, већ су донесени једнострано, уз обавезујућу примену.

Српска остаје на дејтонским темељима

Разговори о овој теми тројице страначких лидера у Пруду, Бањој Луци и Мостару показали су да је до компромисних решења могуће доћи. То потврђује и чињеница да су постигли договор о неким досад спорним питањима, као што су будући статус Брчког, подела државне имовине и попис становништва 2011. године. Све је то у виду усаглашених ставова и договора прослеђено надлежним скупштинским телима да би се у редовној законској процедури донеле одговарајуће одлуке.

Када је реч о Дејтонском уставу, његовој редефиницији и евентуалној замени потпуно новим уставним решењима, изгледи да би се до тога могло доћи у неком кратком року, без великих и дугих расправа, илузорни су. У разговорима који су до сад вођени лидери политичких странака усагласили су се једино око тога да су промене потребне, док је све друго под великим знаком питања. О томе сведоче опречне изјаве које су давали медијима након састанака у Пруду и Бањој Луци, а још убедљивије званичне платформе њихових партија о облику и карактеру уставних промена.

Према постигнутом договору руководства свих политичких партија у Републици

Српској, преточених у заједничку платформу о уставним променама, Република Српска остаје чврсто на дејтонским темељима. Она јесте за промене, али такве које не доводе у питање територијални интегритет, политичку самобитност и сувереност Српске. Начела платформе формулисана су у 25 тачака.

- У промене можемо ићи, али РС остаје јединствена по надлежностима, територији и свему што је гарантовано Дејтоном. Уколико се друга два народа договоре да, у складу с мишљењем Венецијанске комисије, промене уређење свог ентитета ми ћемо то подржати – каже Рајко Кузмановић, председник РС.

Хрвати за федерацију са најмање 3 ентитета

Руководства хрватских политичких странака, чија су седишта у Федерацији БиХ, такође су усагласили ставове о могућим решењима у уставној реформи. Два дана уочи мостарског сусрета и наставка разговора тројице политичких лидера у БиХ председник Хрватске демократске заједнице (ХДЗ) Драган Човић упутио је писмо својим саговорницима - Милораду Додику (СНСД) и Сулејману Тихићу (СДА). У том допису он их обавештава да хрватски страначки блок предлаже да се уместо садашња два ентитета - РС и ФБиХ - успостави федерација састављена од 4 државотворна сегмента, при чему би сва три конститутивна народа била равноправно третирана.

У позадини овог предлога је идеја да и Хрвати у БиХ добију свој ентитет, тако да би их убудуће било 3, док би Сарајево као главни град и четврти сегмент – територијална јединица, имао статус дистрикта.

- С обзиром да је БиХ држава три равноправна конститутивна народа Хрвата, Бошњака и Срба, националних мањина и равноправних грађана, најбоље државно уређење за БиХ је федерално уређење. Због тога се залажемо за да се БиХ организује као федерална држава унутар које би се федералне јединице формирале на темељу етничког, али и осталих важних критеријума, као што су „земљописни, господарски, прометни, повијесни итд.“

Неке од странака из хрватског блока, као што је ХДЗ 1990, имају максималистичке захтеве, па осим посебног ентитета за себе рачунају да им се прикључи део територија у централној Босни и Посавини.

Бошњаци за „државу регија“

Бошњачка Странка демократске акције, чији је лидер Сулејман Тихић, и Странка за БиХ Хариса Силајџића, које су на главним позицијама у Федерацији БиХ, дуго и отворено су се залагале за укидање Републике Српске, поништавање дејтонског и стварање потпуно новог устава. Они су тежили некаквој „јединственој држави грађана“ без етничких назнака (читај: централизованој држави БиХ), па пошто за тако нешто нису имали саговорнике у друга два народа, сада нуде то исто, али упаковано у нову амбалажу. Тај свој модификовани предлог означили су као „децентрализована држава регија“. Они би да се укину ентитети и уместо њих формира 5 економских регија (Сарајево, Мостар, Бања Лука, Зеница, Тузла). А што се тиче структуре законодавне и извршне власти, устројства нижих територијалних јединица и профила централне власти, то су питања о којима би се без већих тешкоћа могао постићи договор.